

1. EVOLUCIÓ DEL 1833-1901

1.1. El nacionalisme cultural

a) LA IDENTITAT CATALANA DESPRÉS DE 1714

A inicis del s. XIX comença a fer-se evident la disminució de l'ús del català com a llengua de cultura, a conseqüència del **Decret de Nova Planta (1714)**: disposició dictada per Felip V, per la qual abolia l'antiga organització constitucional i sobirana de Catalunya i hi establia l'organització política pròpia de Castella.

- Malgrat el retrocés, el català continuava viu com a llengua en la parla quotidiana.

El context europeu del **Romanticisme**, caracteritzat per revolucions liberals i moviments nacionalistes (independència de Grècia, Bèlgica, Hongria...) afavorirà l'aparició del **nacionalisme cultural**, que més endavant esdevindrà polític.

A Catalunya apareixerà el corrent de la **Renaixença**, que recuperarà els símbols històrics per reconstruir la identitat catalana:

- Llengua - Institucions polítiques - Senyera - Sardana - Himne - Diada

b) LA RENAIXENÇA

El moviment cultural i literari conegut com la **Renaixença** va sorgir a Catalunya cap al 1830.

- Es considera que l'**Oda a la Pàtria (1833)** de **Bonaventura Carles Aribau** marca l'inici d'aquest moviment, i també els escrits de Rubió i Ors.
- L'any **1859** s'inicià la celebració dels **Jocs Florals** moderns amb la finalitat d'estimular l'ús literari del català. (Jocs Florals: concurs poètic anual instituït a Tolosa de Llenguadoc al segle XIV).

RENAIXENÇA BURGESA. La Renaixença va adreçada sobretot a les capes elitistes.

RENAIXENÇA POPULAR. Les classes populars sempre havien utilitzat el català de comunicació oral i hi havia una literatura i teatre populars escrits en un català molt proper a la llengua parlada. Criticaven els Jocs Florals per utilitzar un llenguatge arcaïtzant.

Amb la Renaixença es recuperen els autors clàssics de la literatura catalana i s'impulsa l'ús escrit de la llengua catalana, en poesia, prosa, revistes i llibres d'història de Catalunya

- Escriptors de la Renaixença: **Àngel Guimerà** i **Jacint Verdaguer**

1.2. Els orígens del catalanisme polític

a) DEFINICIÓ

El catalanisme polític és la lluita per aconseguir una millora de la situació de Catalunya, a través de moviments socials, organitzacions civils i partits polítics:

- Defensa de la llengua i la cultura
- Llibertat política i major descentralització de l'Estat espanyol
- Proteccionisme econòmic

El catalanisme polític és **transversal**, és a dir, que el defensen totes les capes de la societat catalana.

Distingirem 3 tendències:

- **Catalanisme republicà i democràtic** de les **classes populars**: bullangues, republicanisme i federalisme (Pi i Margall i Valentí Almirall)
- **Catalanisme conservador catòlic i tradicional** (entorn rural, església): Vigatanisme
- **Catalanisme liberal burgès**: Lliga Regionalista

El Catalanisme conservador i el burgès s'uniran en un mateix programa.

b) LES PRIMERES REVOLTES: LES BULLANGUES

Les primeres revoltes populars es produeixen durant la primera meitat del segle XIX com a crítica al **centralisme de l'estat liberal**.

Les revoltes més conegudes seran les **bullangues** (avalot) que eren protestes pel malestar social i polític i anaven dirigides contra el clergat i les autoritats polítiques.

- Un exemple serà la **Jamància** de 1843, contra **Espartero** (Jamància ve de jamar, menjar, i la revolta reclama menjar per a les classes populars)
- Totes les revoltes tenien un component de **crítica anticoncentralista**, i foren durament reprimides per l'estat.

Les reivindicacions es centraven en dos punts:

- **Descentralització** (inici del federalisme)
- **Democràcia** (defensa dels drets de les classes treballadores)

c) EL FEDERALISME

El **federalisme** es va iniciar de la mà del republicanisme, amb **Abdó Terrades**.

El **1868** neix el **Partit Republicà Federal** de **Francesc Pi i Margall**, que defensava una **Espanya democràtica** i un **Estat federal** com a resultat de la unió voluntària dels diferents pobles de la Península.

Durant la **Restauració (1875-1898)**, el Republicanisme federal va ser reprimit i va entrar en decadència.

- **Pi i Margall** optarà per la lluita per la **recuperació democràtica** de l'estat espanyol fins a la seva mort (1901).
- **Josep Ma Vallès i Ribot** i **Valentí Almirall**, en canvi, lluitaran per consolidar el **Catalanisme polític**.

d) VALENTÍ ALMIRALL

TASCA POLÍTICA

Valentí Almirall (1841-1904) és considerat un dels principals impulsors del **catalanisme polític** i va tenir un paper destacat en el **Republicanisme Federal Català**. És el primer polític que va elaborar una teoria sobre el catalanisme.

La seva lluita política té com a objectius:

- Unificar el **nacionalisme català**
- Reivindicar la **cultura** i el **retorn de les institucions**
- Aconseguir una **República federal democràtica**

1879: funda el **Diari Català**, el primer diari escrit en català.

1880: convoca el **Primer Congrés catalanista** per reunir tot el moviment nacionalista.

1882: funda el **Centre Català**, la primera organització cultural i política del **Catalanisme**, que congregava tots els partits catalanistes i feia propostes a l'estat espanyol de democràcia i descentralització.

1883: se celebra el **Segon Congrés catalanista**, on **Josep Ma Ribot** redacta el projecte de **Constitució de l'Estat català** dins de **Federació espanyola**. Almirall demana que els polítics catalans abandonin els partits dinàstics i lluitin per les llibertats catalanes.

EL MEMORIAL DE GREUGES (1885)

1885: el **Centre català** convoca un míting a la Llotja de Barcelona, en què assisteixen representants de la burgesia industrial, de les organitzacions culturals i del **catalanisme polític**, tant conservadors com republicans.

El resultat d'aquesta reunió és la redacció del **Memorial de Greuges**, adreçat a Alfons XII, que és el **primer manifest unitari** del catalanisme. El text està escrit per Valentí Almirall.

Reivindicacions:

- **Descentralització** de l'Estat
- Defensa de la **llengua, la cultura i les institucions**
- Defensa del **Codi civil català** (el govern de la Restauració pretén la creació d'un codi civil únic)
- Defensa del **proteccionisme econòmic** per donar sortida a la indústria catalana.

Malgrat la mort sobtada del rei el mateix 1885, el document va tenir un **fort impacte** a Madrid.

1886: Almirall escriu el llibre **Lo Catalanisme**, on explica les seves propostes polítiques per crear una organització interclassista que aplegués tots els corrents catalanistes. Però les seves propostes representaven un catalanisme massa **republicà i democràtic** per atreure sectors burgesos, i tampoc va saber atreure el sector popular.

En *Lo catalanisme*, Almirall desenvolupa la seva teoria sobre el "particularisme català"; que defineix Catalunya com una nació. Aquest "particularisme" es justifica pels drets històrics de Catalunya, la seva llengua i la seva cultura i les característiques específiques de la nova societat industrial catalana.

A partir de **1887** el Centre català queda dividit en 2 sectors:

- **Republicà federal democràtic** (esquerra, base social obrera)
- **Lliga catalana o de Catalunya** (centre, base social petita burgesia)

1.3. El catalanisme conservador

a) LA LLIGA DE CATALUNYA

1887: fundació de la **Lliga de Catalunya** per part dels més conservadors del Centre Català, (**Àngel Guimerà** i l'arquitecte **Lluís Domènech i Montaner** i **Enric Prat de la Riba**).

- Defensa el **catalanisme liberal** de la burgesia industrial i cultural.

1888: Missatge a la Reina Regent, una de les primeres iniciatives de la Lliga de Catalunya.

- Parlament
- Finançament propi
- Ministeri d'interior independent
- No crida a la mili o a la guerra
- Llengua catalana oficial

1889: campanya en defensa del dret català i contra el projecte de **reforma de codi civil** que l'estat intenta impulsar novament. Finalment el govern espanyol **es fa enrere en la reforma**. Fou la **primera victòria del catalanisme**.

1906: Enric Prat de la Riba escriu **La Nacionalitat Catalana**.

b) EL VIGATANISME

Al llarg de la Restauració, i després que la Santa Seu hagués fet públic el seu suport a Alfons XII, una part del clero va abandonar aquests plantejaments per buscar un espai dins el liberalisme més conservador.

El **Vigatanisme** és un moviment cultural i intel·lectual impulsat per les institucions eclesiàstiques de Vic, que representa el sector conservador i tradicional del catalanisme.

- està encapçalat pel **bisbe de Vic, Torres i Bages**, qui va defensar un **catalanisme d'arrels cristianes**.
- està inspirat en alguns dels principis del Carlisme: **Déu, tradicions i Furs**. "Catalunya serà cristiana o no serà"
- en el llibre *La tradició catalana* (1892), Torres i Bages defensava que l'esperit de Catalunya es trobava en la família, la propietat i la religió, refusava el **canvi social**, presentava l'**edat mitjana** com un model de valors i defensava una estratègia regionalista allunyada de l'**acció política**.
- reivindica el **paper del clero** en la regeneració de la societat catalana, degradada pel model social de la industrialització

- té un òrgan de premsa, *La veu de Montserrat*
- algunes de les seves iniciatives són les campanyes a favor de la celebració del mil·lenari de Montserrat (1881) i la restauració del monestir de Ripoll (1893).

Base social: església, mitjans propietaris, professions liberals, i en general la Catalunya rural.

Representants: **Jaume Collell**, **Josep Morgades** i **Torres i Bages**

c) UNIÓ CATALANISTA

1891: La Lliga de Catalunya funda l'**Unió Catalanista**, una nova organització per reunir totes les entitats catalanistes del país. Objectius:

- propagació de les idees regionalistes per tot Catalunya
- realització d'un programa comú per a tots els grups catalanistes no republicans per demanar un major autogovern.

La militància de la unió era escassa, però la seva estructura, fonamentada en la federació d'entitats, proporcionava una gran amplitud geogràfica.

Base social: propietaris mitjans, comerciants, professionals liberals i intel·lectuals.

1892, març: Les Bases de Manresa

La primera acció d'Unió Catalanista va ser la formulació de les Bases de Manresa, que es tractava del **primer projecte d'estatut d'autonomia**. Característiques:

- **Projecte d'Estatut d'Autonomia** (17 articles)
- Competències de l'estat limitades a l'àmbit internacional.
- Catalunya té competències plenes en matèria d'autogovern, legislació, justícia, cobrament d'impostos, educació, ordre públic i moneda pròpia.
- Català com a única llengua oficial.
- Es recuperen institucions pròpies. Càrrecs públics ocupats per catalans.
- El model polític no és democràtic, ja que es manté el sufragi censatari i el control polític de les classes propietàries.

d) DOS PROJECTES PER A CATALUNYA

PROJECTE DE CONSTITUCIÓ PER A L'ESTAT CATALÀ

TERRITORI. Estat federal

Autonomia. L'Estat català és sobirà i autònom, sense altres limitacions que les derivades del pacte federal que l'uneix a les altres regions espanyoles

República democràtica. La forma de govern de l'Estat català és la república democràtica representativa.

Sobirania ciutadana. La sobirania resideix en tots els compresos en l'article 23.

RELIGIÓ. Aconfessionalitat

Lliure culte. L'exercici dels cultes és lliure.

Aconfessionalitat. Queda separada l'Església de l'Estat.

LEGISLACIÓ. Separació de poders i sufragi universal

Separació de poders. El nomenament del poder judicial no dependrà mai dels altres poders públics.

Sufragi universal. Tot català major de 21 anys tindrà dret a ser elector i elegible. També tenen igual dret les dones catalanes de la mateixa edat que posseeixin un títol acadèmic o professional.

COMPETÈNCIES

- relacions nacionals i internacionals
- exèrcit regional
- obres públiques
- administració econòmica
- legislació política, civil i penal
- educació
- ordre públic

ALTRES

Àmplia declaració de drets. Tota persona tindrà assegurada a Catalunya tots els drets naturals (a la vida, a la dignitat de vida, a la lliure expressió, al dret de reunió, al dret de propietat, a la igualtat davant la llei...)

Treball infantil. Cap noi menor de 14 anys i cap noia menor de 12 podran treballar.

PROJECTE DE CONSTITUCIÓ PER A L'ESTAT CATALÀ

TERRITORI. Estat central

Vindran a càrrec del poder central:

- a) les relacions internacionals
- b) l'exèrcit
- c) les relacions econòmiques d'Espanya amb els altres països
- d) la construcció de carreteres, ferrocarrils, canals o ports
- e) la resolució de totes les qüestions internacionals

Separació de poders. El poder legislatiu central radicarà en el rei o cap d'Estat i en una assemblea composta de representants de les regions

RELIGIÓ. Confessionalitat

Confessionalitat. Subvencions a l'Església.

LEGISLACIÓ. No separació de poders, sufragi censatari

El poder legislatiu regional radicarà en les Corts Catalanes. Les Corts es formaran per sufragi de tots els caps de casa agrupats en classes fundades en el treball manual, les carreres professionals, la propietat, indústria i comerç i gremi.

El poder judicial s'organitzarà restablint l'antiga Audiència de Catalunya. El President i els Vicepresidents, nomenats per les corts, constituïran la suprema autoritat judicial.

El poder executiu serà exercit per cinc o set alts funcionaris nomenats per les corts.

COMPETÈNCIES

- legislació civil, penal, mercantil i administrativa
- establiment d'impostos
- encunyació de la moneda.
- exèrcit (voluntaris i compensació econòmica)
- ordre públic

ALTRES

Llengua catalana oficial.

Càrrecs públics. Només els catalans podran exercir càrrecs públics a Catalunya.

1.4. La formació de la Lliga Regionalista

El **desastre del 98** porta a l'aparició del corrent del **Regeneracionisme**, amb l'objectiu de rescatar Espanya de la crisi. A Catalunya, la crisi i el Regeneracionisme van comportar un nou impuls per a la política catalanista

1899: apareix un nou partit polític burgès a Barcelona, **Unió Regionalista**, que defensa els interessos d'industrials i comerciants. Demanava una **autonomia política i administrativa** per Catalunya.

1900: un sector d'Unió Catalanista funda el seu propi partit polític: **Centre Nacional Català**, i Unió catalanista es manté com a **organització social i cultural**.

1901, maig: Centre Nacional Català i Unió Regionalista es presenten plegats a les eleccions. Serà la candidatura dels quatre presidents, liderada per Albert Rusiñol, Bartomeu Robert, Lluís Domènech i Sebastià Torres, que **guanya a Barcelona**.

- Malgrat el triomf electoral dels partits dinàstics en el conjunt de Catalunya, la candidatura catalanista va imposar-se a Barcelona i va aconseguir l'elecció dels quatre regionalistes.
- L'èxit electoral fa que els dos partits es fusionin en un de nou: **La Lliga Regionalista**, partit burgès catalanista i conservador (Líders: **Enric Prat de la Riba**, **Francesc Cambó**).
- La Lliga tindrà un diari propi: **La Veu de Catalunya**.

A partir de 1901 hi haurà dues opcions polítiques nacionalistes catalanes:

- **La Lliga Regionalista** (que aplega els sectors burgesos, conservadors i tradicionals)
- **El Partit Republicà Democràtic** (que representa les classes populars i els sectors democràtics)

2. EVOLUCIÓ DEL 1901-1931

2.1. Solidaritat Catalana

1905: ELS FETS DEL CU-CUT

- La publicació al setmanari *El Cu-cut* d'un acudit es considera ofensiu per part de l'exèrcit. Un grup de militars assalten els tallers de la revista i també la seu de la **Veu de Catalunya**, diari de la Lliga.

1906: El govern espanyol aprova la **Llei de Jurisdiccions**, per la qual les ofenses a l'exèrcit o a la pàtria seran jutjades per un tribunal militar en comptes de per un de civil.

1907: Programa del Tívoli

- Tots els partits de Catalunya, excepte el Partido Radical i els partits dinàstics, signen un pacte per presentar-se a les eleccions de 1907 en una candidatura única (**Solidaritat Catalana**) i un programa comú (contra la Llei de Jurisdiccions i a favor d'un govern propi català).
- Els resultats són d'un gran triomf per Solidaritat Catalana: obtenen 41 dels 44 escons corresponents a Catalunya.
- El govern espanyol es fa enrere amb la Llei. La premsa madrilenya critica aquesta coalició per atemptar contra l'estat.

1908: Punts de discòrdia

- Les discrepàncies entre la Lliga i els republicans comencen a fer-se evidents perquè representen models socials i polítics diferents. (La Lliga: burgesia i liberalisme. Republicans: classes populars i democràcia)

1909: SETMANA TRÀGICA. Ruptura de Solidaritat Catalana

2.2. La Mancomunitat de Catalunya

a) ANTECEDENTS

La idea de formar una federació de les quatre Diputacions Provincials de Catalunya es remunta al segle XIX. El president de la diputació de Barcelona, **Enric Prat de la Riba**, en serà l'impulsor, i des de 1907 comença la tasca de creació d'organismes culturals a nivell nacional (Institut d'Estudis catalans i Biblioteca de Catalunya)

1911: Prat de la Riba presenta el projecte de **mancomunitat de les 4 províncies** (institució que agrupa les 4 diputacions catalanes) al president del govern espanyol, Canalejas.

1912: Canalejas el porta a votació al **Congrés dels diputats**, que l'aprova però amb **competències molt retallades** respecte de l'avantprojecte.

1914, 6 d'abril: es constitueix la **Mancomunitat de Catalunya**, després de l'assassinat de Canalejas, durant la **presidència de Dato**.

b) COMPETÈNCIES I ÒRGANS DE GOVERN

Les **competències** van ser **administratives**, però és el **primer intent real d'autogovern**, però sense recursos econòmics ni poder polític.

Els **òrgans de govern** eren:

- **Presidència** (la primera recaurà en Prat de la Riba, i el succeirà Puig i Cadafalch)
- **Assemblea**
- **Consell permanent**

c) TASCA DE GOVERN

Projecte cultural i educatiu:

- Biblioteques populars
- Escola de Mestres
- Renovació pedagògica (mètodes de Maria Montessori)
- Institut d'Estudis catalans
- Escola d'Administració local per formar funcionaris.
- Escoles professionals del comerç i la indústria
- Normalització lingüística (encarreguen a Pompeu Fabra el diccionari de la Llengua, que es publicarà el 1932)
- Xarxa de Museus

Modernització social i desenvolupament econòmic:

- Xarxa de serveis públics
- Pla de millora de la xarxa viària, de la línia de telèfon i de correus.
- Modernització agrària i ramadera; creació d'escoles de tècnics agraris, cooperatives...